

4. Stern H.H. (1983). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. – Oxford: Oxford University Press, 1983.

УДК 81'373.612+81.373.72

НАГОРНА О.О.
(Хмельницький)

ПРОЦЕСИ ДЕФОРМАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЕТНОМАРКОВАНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У статті виділено найбільш продуктивні та ефектні прийоми авторських трансформацій англомовних етномаркованих фразеологізмів у формальному плані. Здебільшого утворення оказіональних авторських зворотів здійснюється на основі узуальних фразеологізмів з етнокультурною семантикою. Обов'язкова умова використання таких ФО – знання адресатом всіх початкових ФО, на які спирається автор.

Фразеологізми (ФО) з етнокультурною семантикою (ЕКС) використовуються у багатьох ситуаціях у формі, відмінній від встановленої. Перетворення структури фразеологізмів зумовлене самою природою, яка об'єднує дві протилежні ознаки: структурно-семантичну стійкість і функціональну варіантність. Носії мови свідомо змінюють сталі вирази, додаючи або замінюючи слова, змінюючи порядок слів, відрізаючи або перефразуючи декілька частин початкової форми ФО. Усі ці зміни передбачають те, що читач або слухач знає початкову форму фразеологізму з ЕКС та пов'язані з ним конотації. Заміна одного з компонентів фразеологізму або розширення компонентного складу ФО з ЕКС відновлюють внутрішню форму, тобто її мотивуючий образ. Утворення оказіональних авторських зворотів здійснюється на основі загальнонародних фразеологізмів.

Приміром, початкова ФО *good Jack makes a good Gill* (гарна дружина створюється гарним чоловіком (і навпаки) у реченні *They say a man of straw is worth a woman of gold, but I cannot swallow it; a man of straw is worth no more than a woman of straw. Let old sayings lie as they like, **Jack is no better than Jill, as a rule*** (BNC) вже не існує як цілісна одиниця, залишається лише загальний мотивуючий образ (алюзія).

Відтак, *метою статті* є узагальнюючий опис процесів деформації англомовних етномаркованих фразеологізмів, коли змінюється форма етномаркованих ФО при збереженні їхньої семантики.

М.М. Шанський, А.М. Кожин основним напрямом трансформації фразеологізмів відзначали такий: “одним з найбільш поширених засобів сатиричного викриття є прийом “розщеплювання” фразеологізмів, введення в них додаткових компонентів, покликаних конкретизувати факт, показати наочно те окреме, одиничне, що поміщене в цілому” [2, с. 79].

Наприклад, у реченні *Put on your thinking cap: change your career with the six thinking hats*, (BNC) у ФО *put on your thinking cap* (серйозно обдумувати щось) замінюється компонент *cap* оказіональним компонентом *hat*, яке є синонімічним за своїм значенням, а тому не призводить до зміни семантики ФО. Залучення додаткового компоненту – числівника *six* посилює смисл та емоційно-експресивне значення ФО.

Інколи розширення складу ФО призводить до розширення семантики ФО в цілому. Автор, залучаючи до ФО *the man on the Clapham omnibus* (звичайна людина) компонент *woman*, тим самим розмежовує два поняття “чоловік” і “жінка”. Приміром, *I propose that romantic love, as experienced by the man or woman on the Clapham omnibus – ordinary men and women you might meet anywhere – leads to a moral type dilemma if that love is not reciprocated. Furthermore, I would argue that the implications of this dilemma could lead to some interesting philosophical consequences that go beyond the parties (or rather party) involved* (BNC).

Виключення деяких компонентів зі складу ФО з ЕКС, тобто еліпсис, може бути мінімальним або досягати крайньої межі елімінування ФО до одного слова. У будь-якому випадку зберігається семантичне значення компонента ФО, внаслідок чого “виникає явище антиципації фразеологізму, коли за фрагментом передбачається значення цілого фразеологізму” [1, с. 235].

“У результаті скорочення стійкі словосполучки стають виразнішими в стилістичному відношенні і зручнішими з точки зору мовного використання” [2, с. 113]. При цьому найчастіше еліпсису піддається друга частина фразеологізму, проте скорочення можуть бути частковими і стосуватися його першої частини. Можливість мовного скорочення фразеологізму полягає в здатності адресата мови співвідносити еліптовану частину ФО з вихідною формою. Скорочена частина слугує

ідентифікатором фразеологізму. Інколи відсутній компонент є опорним у складі фразеологізму, тому його відсутність відразу помічається, і увага читача загострюється саме на ньому.

Наприклад, у реченні *Gretna Green Wedding Ring hand made with an Anvil design for gretna weddings. Diamond set or plain in gold and platinum* (BNC). ФО *Gretna Green marriage* (таємне одруження) використовується у реченні в еліптованому вигляді *gretna weddings* без компонента *green*, проте значення фразеологізму зрозуміле адресату мови.

Зміна місць компонентів ФО посилює смисл та емоційно-експресивне значення ФО в цілому.

Приміром, у реченні *With great respect to the cries of "No" by honorable members above the gangway, I beg to say, you will have to resort to coercion* (BNC) у ФО з ЕКС *above the gangway members* (члени парламенту, тісно пов'язані з офіційною політикою їх партій) змінюються місця компонентів, що призводить не до зміни, а навпаки, до посилення значення ФО.

Контамінація фразеологізмів – це об'єднання ФО, що мають однаковий компонент (компоненти-омоніми). Наприклад, у реченні *It is a credit to her, that, bred and born within the sound of Bow-bell, she can blush for anything* (BNC) спостерігається контамінація ФО *bred and born* (закорінний, абсолютний) та *born within the sound of Bow-bell* (народитися в Лондоні) із загальним компонентом *born*. Семантика другої ФО (*born within the sound of Bow-bell*) зберігається, а першої (*bred and born*) десемантизується і використовується лише для створення каламбура.

Таким чином, невід'ємною рисою сучасної преси, художньої літератури та сучасної розмовної мови є прагмалінгвістичні модифікації фразеологізмів не лише у змістовному, але й і формальному планах. Трансформовані фразеологізми представляють елемент об'єктивного розвитку сучасної англійської мови. В усіх трансформованих ФО з ЕКС є елемент мовної гри: гра слів, гра виразів, гра сенсів. Вони містять свою інтерпретацію і оцінку світу, ламають стереотипи свідомості, представляють свою картину світу. Руйнуючи стереотипність мислення, мовна гра безумовно вимагає відповідного рівня освіченості адресата.

Література

1. Архангельский В.Л. Соотношение и взаимодействие единиц фразеологического уровня с единицами других уровней современного русского языка // Уровни языка и их взаимодействие. – М., 1967. – С. 235.
2. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка : Учеб. пособие [для вузов по спец. "Рус. яз. и лит."]. – М.: Высшая школа, 1985. – 156 с.
3. BNC: Текстова база даних The British National Corpus // <http://www.hcu.ox.ac.uk/BNC>.

УДК 81'373.612.2

НАГНИБІДА Л.С.
(Хмельницький)

ГРАМАТИЧНА СТРУКТУРА МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ МЕТАФОР

У статті розглядається проблема класифікації мистецтвознавчих метафор за морфологічним принципом із врахуванням їх розподілу на види відповідно до місця утворення. Особлива увага приділяється структурному розподілу метафор.

Метафора привертає увагу різних спеціалістів: лінгвістів, психологів, філософів. Досліджуються різноманітні аспекти її вживання: морфологічний, семантичний, комунікативний, когнітивний, функціональний тощо. Підвищений інтерес до метафори пов'язаний із її універсальністю, здатністю виступати в ролі не лише виразного засобу мови, а й знаряддям мислення, на чому неодноразово наголошував Х. Ортега-і-Гасет [6]. Завдяки здатності до виявлення аналогії між об'єктами різних семантичних і концептуальних полів метафори відіграють провідну роль у процесі концептуалізації людиною дійсності.

Намагаючись дістатися сутності метафори, вчені досліджували її природу й механізми, що обумовило виникнення великої кількості типологій. Проте відсутність комплексних досліджень метафори у текстах мистецтвознавчого характеру та досліджень питання класифікації мистецтвознавчих метафор за морфологічним принципом визначають актуальність теми даної статті.

Метою дослідження є аналіз і класифікація метафор у мистецтвознавчих текстах за морфологічним принципом із врахуванням приналежності метафор до різних видів відповідно до структури та місця творення.